

Хто зайняв місце Росії: як змінилася зовнішня торгівля України у 2019 році

У 2019 році ми стали свідками справді тектонічних зсувів у географії української торгівлі товарами.

Незважаючи на те, що офіційна щорічна статистика ще не опублікована, вже простежуються чіткі тенденції, і вони не повністю відповідають попереднім очікуванням. Є три основні зміни.

По-перше, Росія втратила лідерські позиції серед окремих країн – торговельних партнерів України.

По-друге, Китай став найбільшим партнером. По-третє, торгівля товарами з ЄС значно сповільнилася.

Отже, варто більш детально проаналізувати ці зміни.

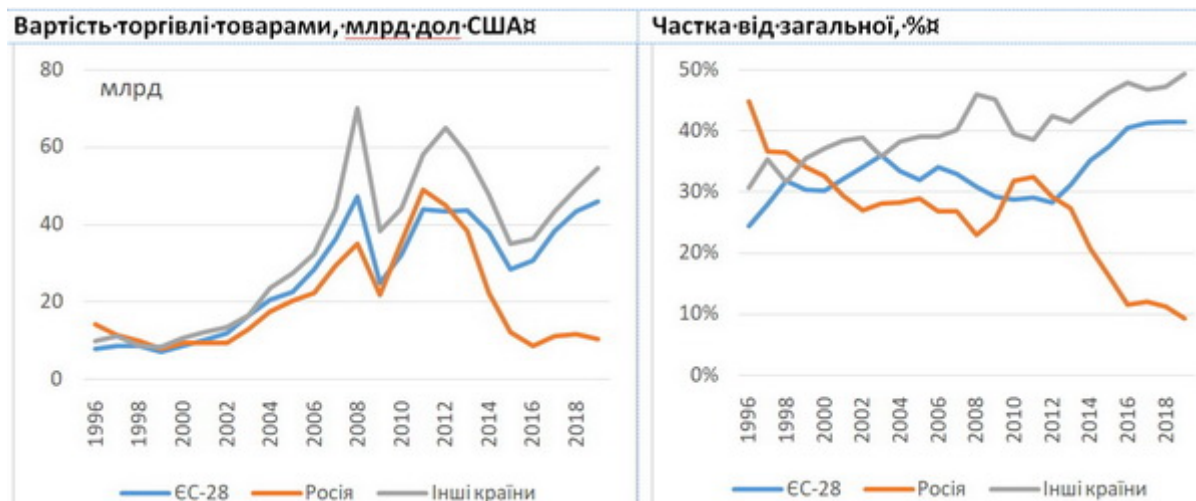
Загалом, зменшення ролі Росії у зовнішній торгівлі України товарами не є новиною. Ця тенденція прискорила у 2019 році на тлі запровадження нових торговельних обмежень між країнами.

У грудні 2018 року Росія запровадила санкції на імпорту понад 200 товарів з України, а у квітні 2019 року до цього списку додали ще близько 140 товарів. Крім цього, експорт деяких російських товарів до України, переважно енергоресурсів, або був заборонений, або потрапив під нову систему дозволів.

Україна відповіла розширенням переліку товарів, заборонених для імпорту з Росії.

Ці заходи знизили експорт України до Росії на 10%, а імпорту – на 13%.

Таким чином, вартість торгівлі товарами України з Росією зменшилась до \$10 млрд – це приблизно рівень початку 2000-х років.

Географія торгівлі України товарами, 2015-2019

Джерело: Укрстат, розрахунки автора

Примітка: розрахунки за 2019 рік базуються на показниках зростання за 11 місяців, які оприлюднив Укрстат

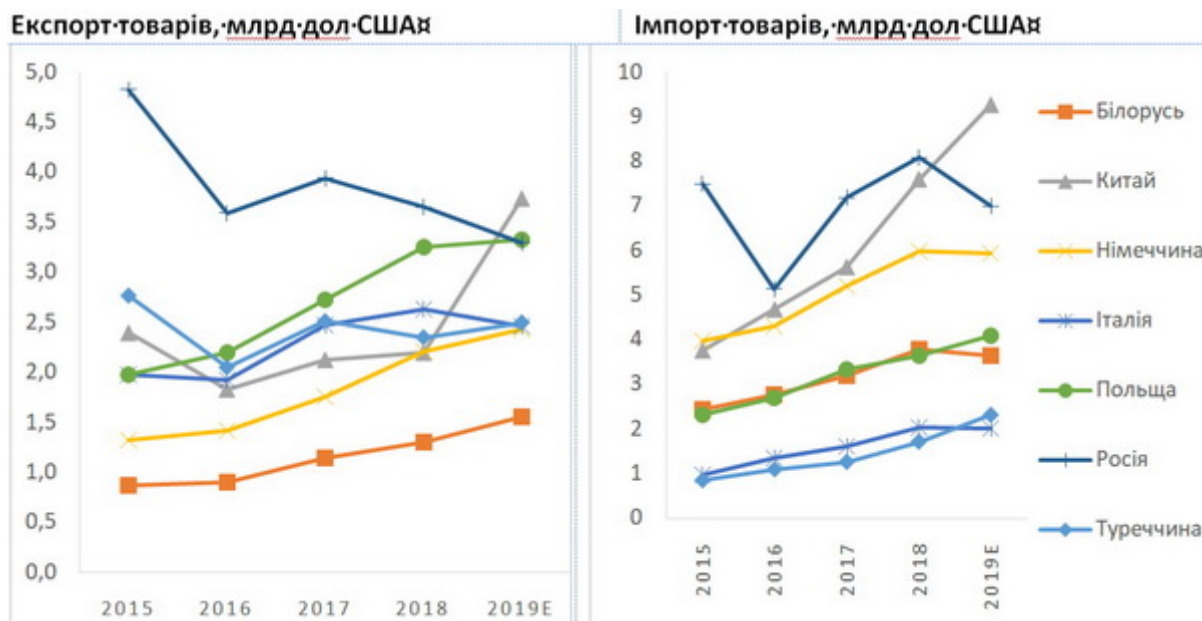
Внаслідок цього у 2019 році Росія вперше втратила позиції найбільшого торговельного партнера України серед окремих країн. Це стосувалося як експорту, так й імпорту.

В обох випадках Китай став основним партнером, випередивши Польщу в експорті та Німеччину в імпорту.

І якщо зростання ролі Китаю в імпорту було очевидним протягом останніх кількох років, той факт, що Китай перевершив Польщу як головного індивідуального експортного партнера України став несподіванкою.

На початку року Польща була основним торговельним партнером, але надалі ситуація змінилася.

Експорт до Китаю швидко зростає за рахунок постачання агропродукції та руди, тоді як експорт до Польщі почав сповільнюватися.

Експорт та імпорт товарів України за окремими торговельними партнерами, 2015-2019

Джерело: WITS, Укрстат, розрахунки автора

Примітка: розрахунки за 2019 рік базуються на показниках зростання за 11 місяців, які оприлюднив Укрстат

Це підводить нас до третьої зміни, а саме до уповільнення торгівлі України з Європейським Союзом.

Торгівля України з ЄС відновила зростання у 2016 році, й три роки вона росла швидше, ніж торгівля з іншими торговельними партнерами. Головним драйвером зростання торгівлі з ЄС був експорт на тлі поступового впровадження Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВЗВТ).

У 2019 році тенденції змінилися. За даними Укрстату, український експорт товарів до ЄС за січень-листопад зріс на дуже помірні 4%, поступово сповільнюючись, тоді як експорт до Китаю зріс на 70%, а загальний експорт – на 6%.

Експорт до Польщі, яка є найбільшим експортним напрямком України в межах ЄС, сповільнився лише до 2%, порівняно з двозначним приростом протягом попередніх трьох років. Експорт до Німеччини також значно сповільнився.

Хоча загальне уповільнення експорту України може бути пов'язане зі зміцненням гривні, існує декілька причин у самому ЄС, що також шкодять зростанню експорту.

По-перше, ЄС ввів остаточні захисні заходи на сталеву продукцію, що обмежує розширення українського експорту сталі. По-друге, українські експортери зіткнулися з істотними проблемами наявності польських дозволів на транзит та доставку товарів автомобільним транспортом.

Зростання імпорту з ЄС також було досить помірним та уповільнилось до 8% у 2019 році, порівняно з попередніми роками, незважаючи на зміцнення гривні. Імпорт з Німеччини, значна частина якого ввозиться автомобільним транспортом через Польщу, зменшився на 1%, принаймні частково через проблему автомобільних дозволів.

Схоже, що поштовх у торгівлі з ЄС, викликаний лібералізацією тарифів у рамках ПВЗВТ, поступово зникає на тлі посилення впливу нетарифних бар'єрів у торгівлі.

Щоб повернути тенденцію зростання, Україні та ЄС потрібно діяти спільно та рішучіше.

Це стосується довготривалого вирішення питань дозволів на автомобільні перевезення, технічних бар'єрів у торгівлі та прогресу в підписанні АСАА, санітарних та фітосанітарних заходів і визнання еквівалентності, режиму спільного транзиту, уповноважених економічних операторів та інших кроків, необхідних для зменшення торговельних витрат та відновлення високих темпів зростання торгівлі між ЄС та Україною.

Таким чином, у географії торгівлі України товарами в 2019 році відбулося декілька визначних змін. Однак наразі не зрозуміло, наскільки сталими вони будуть.

Автор: Вероніка Мовчан,

Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

Стаття підготовлена в рамках проекту "Розуміння Угод про асоціацію між ЄС та Україною, Молдовою і Грузією", який реалізується консорціумом, до складу якого входять Центр європейських політичних досліджень (Брюссель), Інститут економічних досліджень та політичних консультацій (Київ), "Реформатікс" (Тбілісі) та "Експерт-груп" (Кишинів) за фінансової підтримки Уряду Швеції